

Uz to, Vladimir Kopicl metajezičkim zahvatima u tkivu svojih pesama (ostvarenih najčešće u vidu naziva deskripcija, pitanja, (pseudo) definicija ili autopoezičkih zapovesti, kao da numerično otkriva karte) svoje igre. Ovome se, međutim, zbog prirode tvrdnji, pitanja ili zapovesti i onoga što se tekstom neposredno realizuje mora pristupiti, oprezno, od slučaja do slučaja. Recimo u uvodnoj pesmi u knjizi nazvanoj *Sex Angels* pesnik poetira:

Izreci bezdan i sunovrat, ne upotrebljavaj poznato: deca strasti svršavaju preko božanskih reči. Sve je lako i beskrajno, čisti ritam i trajanje, vrela eros, opijanje anđeli gipki i lepi.

Kroz sve pesme u knjizi »Vapaji & konstrukcije« provlači se takva »rasuta referencijalnost«, kako to u jednoj od pesama formulise i sam pesnik. U gornjim stihovima čitamo poetički zahtev »izreci bezdan i sunovrat«, spojen sa zahtevom koji se odnosi na jezik i metaforiku »ne upotrebljavaj poznato« da bi se preko polisemantičkog stiha »deca strasti svršavaju preko božanskih reči«, stiglo do svetlih, optimizmom obojenih reči sasvim suprotnog značenja u odnosu na početak katreina.

Kombinacijom različitih govora (poetskog-metaforičkog, svakodnevnog-prozirnog, komentatorskog-metafizičkog, neznatno deformisanih idioma običnog govora itd.) Kopicl često ukazuje na opštu relativizaciju smisla (ono što, recimo, Ivan Negrišerac, čini destruisajući reč grafičkim zahvatima. (»zemljopis«) Milovan Marčetić varijantnim ispisivanjem različitih sadržaja pod istim naslovom (»Način iščezavanja«), a Vojislav Despotov duhovitim »katalogiziranjem« jezičkog materijala (»Pada dubok sneg«). Zato u pesmi *Oda* postoje i sledeći autoironični stihovi:

bisera alikadić: »raspeće«, veselin masleša, sarajevo 1986. zilhad ključanin

Nešto se »čudno« dešava u najnovijoj bh pjesničkoj produkciji – »čudno« u najboljem smislu. Naime, očito je povećana razina uspelosti mnogih pjesničkih knjiga, pogotovo jednog, karakterističnog, dijela autora. To su oni autori čija su djela imala stanovitu razinu uspelosti, bila su nekakva činjenica u bh književnom životu, ali nisu još bila dobila u svom opusu djelo koje će imati do kraja iznjaniran individualni pečat: pečat koji će markirati jedno poetsko iskustvo, donijeti ličnost jednog zrelog autora, a time i baciti svjetlo na prethodno u njegovoj produkciji. Zadnjih godina, kažem, dešava se nešto što se »gotovo nije moglo očekivati« od nekih autora, pogotovo što su ti autori, mahom, poodmakle dobi. Princip sporog zrenja, za kojeg naša književnost nikada nije imala sluha niti strpljenja, sada se pokazao kao vrlo uspješan. Kod jednih u domenu opusa autora, kod drugih i u domenu bh književnosti i šire, javile su se, na primjer, ove uspjele zbirke poezije: *Psihički izgled B. Čučka*, *Morska pjesmarica Lj. Ostojić*, *Atlasna imperija A. Mahića*, *Anabasa H. Tahmišića*, *Vrijeme bez glagola Ž. Ivankovića*, *Raspeće B. Alikadić*, i dr.

Peta knjiga poezije Bisere Alikadić, *Raspeće*, zasigurno je najuspjelije njeno pjesničko djelo. Zrelost je glavna odredba *Raspeća*. A ona (zrelost) literarne je prirode, one vrste kada se subjektivitet poetskog ishodišta u djelu iskazuje u najsuštastvenijem vidu, ponirući duboko u svoj temelj, preispitujući se u svojoj vokaciji, skupljajući možda zatomljeno iskustvo, bivajući svjestan svoje neiskazanosti i »vrđanja« u ranijim svojim objektivacijama. Kod B. Alikadić sve je to potkrepnjeno ličnom notom; ali, opet naglašavam, ne naprosto ličnim koje bi proizišlo iz životnih fakata. Estetski doživljaj koji izlazi iz ove knjige neodvojiv je od bilo kojeg doživljaja koji je u nju inkorporiran, pa makar on bio sasvim ličan. Fascinira koliko je Alikadićeva uspjela unijeti *sopstva* u svaku pjesmu ponaosob, a da tekst ne poprimi bilo kakvu vrst balasta. *Raspeće* je knjiga dubinske hermeneutike u čijem postupku otkrivanja najsuštastveniji elementi jednog bića postaju poetski čimbenici. Tako je moguće da okvircima knjige bude iskrenost, koju više ne tražimo samo u poetičkoj istini da je svaka uspjelost umjetničkog iskrenost, nego *dublje*, u smislu razračunavanja, analize subjekta u samome sebi i odnosu prema svijetu.

Ništa me ne iznenaduje, kao što ništa / ne može: preciznije – što »ne sme« u duhu recentnih stavova. Ako se izlaz zatvori, / Ulaz će se otvoriti, a i da bude obratno / Ko zna da li je šteta.

U takvoj opštoj relativizaciji i neoaktivizaciji smisla na osnovu njegovog poništavanja (lavirajući od beznađa do hedonizma), Vladimir Kopicl spretno nivelise razlike između *istine i ideologije, tehnike i fiziologije, pisanja i poezije*. Mnogstvo tautologija kao da mimetički označava svet opšte zasićenosti »ali vreme se ponavlja« u vremenu ponavljanja«, kaže Kopicl ne bez dosluha sa poznatim Eliotovim stihovima iz »četiri kvarteta« (na čije se neke od ideja nadostavljaao i u »Parafrazama puta«).

Po mom uverenju, u dilemi, pesama ili poema, najbolje stranice »Vapaji & konstrukcije« Kopicl ispisuje u uvodnom ciklusu »Sex Angels«, gde se pored istoimene pesme ističu *After Midnight* (pomalo »tadićevski« zasniavana apokaliptična vizija savremenosti), *Drvo pod mojim prozorom* (kao dobar prilog pesništvu postvarenja), pomenuta očajnički ironična *Oda* i efektna pesma *Zvezde*, pesnik spretno koristi sinonimičnost reči iz naslova, gradeći tekst u kome je uspješno, u okvirima kratke forme, povezao svoje opesije erotskim i filozofskim, krećući se granicom što ironiju deli od serioznosti. Poema »Poduprte pesme«, načinjena od 22 pesme/fragmenta, heterogena je kako po vrednosti segmenata, tako i po sadržini. Dometi pojedinih »članaka« poeme, čine nam se znatno važnijim od njenog ukupnog značenja.

U ciklusu »Završni račun: redosled« ponovo smo suočeni sa 6 pesama/fragmenta nejednake vrednosti. Dok se drugi fragment iscrpljuje u običnoj dosetki, čije značenje dovoljno repre-

Poeziju B. Alikadić su često karakterisali *poezijom tijela*. *Raspeće* ne da podliježe toj odrednici, nego je najiserpnije ispisuje. Pomenuta iskrenost, međutim, ovdje je iznijela neuporedivo vrednije rezultate od onih u ranijim zbirkama. Nema tu više fektu koji hoće da začudi, sablazni, da, ustvari, bude transparent neodlučnosti i »nebuloznosti« ženskog senzusa čija je glavna značajka kapricioznost. Jednostavno kazano: ranije je pjesnikinja htjela da bude žena pa biće, sada hoće da bude biće pa žena. Sada se kani orediti stanovito stanje, sumirati iskustvo, označiti uslovljenost od prošlog, a sve u službi da se ustanovi, da se zna i sazna.

Prva otkrivena osobnost pjesnikinje je samoća. Dvadesetak pjesama početnog ciklusa *samoće* pjevaju o toj »crnoj dami«, kaneći joj prodirjeti »iza odore«, razgoliti je do srži, *do sebe*. Katkad »samoće su vrtovi, drvoredi neobranjenih krušaka, prsti u vlastitom među«; a »samoćnik je nedonošče koje ćete naslutiti iza blago uvijene zavjese«. U tome vidu samoća se pokazuje kao neostvarenost prošloga, htijenje usmjereno ka drugom, koje se, ne nalazeći u njem sebe, vraća samome sebi. Između svijeta i samotnika uvijek je zavjesa, doduše »blago uvijena«, ali time još jača jer nudi prividnu mogućnost uklapanja. Biće u pjesmama B. Alikadić – i pored svijesti o nemogućnosti stapanja sa svijetom – u svim svojim činovima koji govore o opravdavanju nemogućnosti ima temeljno htijenje da se sa svijetom nađe u skladu. Privid da se je nekad bilo u skladu izaziva mnoštvo asocijacija o minulom, o dobu moći, snage i volje. S druge strane, osjećanje i znanje da se je sam, duboko sam, temelje sadašnjosti i budućnosti, sa modusima egzistencijalnog stanja kao što su: tuga, sjeta, ogorčenje, očajanje. Starost je najaktivnija imenica *Raspeća*. No, ona se više sluti, primjećuje se u svom djelanju prema tijelu – tijelu koje je *na prelazu*, ne staro. To tijelo koje »sve smešnije biva« još može da »preko trokuta još uvijek skladno krojenog pusti crni veo« i želi »još uvijek da gori, / još uvijek bi obnažila grudi / da mi ih taknu vukovi i ljudi«. *Još uvijek* je prelaz između mogućnosti i nemogućnosti. A na prelazu caruju: tuga, sjeta, ogorčenje i očajanje. Tuga je stanje samotnog bića prepuštenog predmetima koji dobijaju hillozozirano narav (naočari, stol, papiri) i kao takvi, živi, čine privid učestvovanja u nečem bitnijem nego što jest: ali, istinskije, uvećavaju stupanj stanja koje ih je učinilo takvim. Sjeta je također povezana sa predmetnošću ali u drukčijem smislu. Tu su odabrani predmeti – mediji preko kojih se može (ali samo u želji, čežnji) doći u »prisniji predjel«. Na kraju pjesme *Neke godine*

zentuju dva sledeća stiha: »Budući da je slovo jat nestalo iz tog jezika... / J oseća nostalgiju prema aero-transportu« gde bizarna analogija predstavlja razlog postojanja stihova (slično je i s trećim fragmentom/pesmom), dugi stih šestog fragmenta, i za Kopicla karakteristična sposobnost mozaičkog strukturiranja, predstavljaju još jedan značajan segment zbirke.

Zaključnim ciklusom pesnik na neki način miri svoja interesovanja za pesmu i poemi. Pesme *TV etida: rasutosi* i *Žalifin dom* su napisane manirov karakterističnim za »Gladne lavove«. U oba slučaja reč je o vrlo zrelih ostvarenjima nastalim na fonu interesovanja pesnika o kojima smo govorili u prvom delu ovog teksta. *Pismo Horizontu* rekapitulira u 8 fragmenata vrline i slabosti »Poduprthi pesama (spajajući pevanje o krucijalnom i marginalnom, o bitnom i efemernom, pevanje koje je čas ozbiljna spekulacija, čas malo duhovita opservacija).

Pod znakom paradoksa koje živimo, nova pesnička knjiga Vladimira Kopicla kao ravnopravne i paralelne u strukturiranja smisla ovog projekta koristi misli »najviši dar je jasnost« (str. 34) i »Sve svedoči o svemu (Stvar pokazuje stvari...) Reč nema smeru među predmetima« (str. 33) I zbog te ambivalencije čini mi se da, iako obeležena stvarnošću i neposrednom pojavnošću, poezija V. Kopicla pre svega predstavlja jedan eskapistički poduhvat bega od njih u kome, vaspostavljujući ritam pesme i prepuštajući mu se, pesnik uspešno stvara znakovni svet izrazite posmodernosti i visoke relevancije u okviru naše savremene poezije.

zlatko prica: bez naslova

stoje stihovi: »Jastučje, noćni družje, hadski splavu, / kuda to vučeš moju glavu?«; u pjesmi *Semiramida, opet* »Semiramida/ Nabuka nema, / ali ima prozor, / pogled na ptice / i uskovitlanu jesen«; a u pjesmi *Spretni monstrum* oko samotnika »uhvatite u procjepu vrata«. Ogorčenje biva u otporu, prkosu prema uočenom i saznanom stanju. Ono je krik usmjeren nedostignutom, potom prstu kobi koji crta svoje nemilosrdne šare. U najvišoj potenciji ogorčenje je krik upućen u obliku psovke ka Svemu koje je Ništa. Praznina, Ništavilo.

Zar psovke kao bulke ne cvjetaju u vasioni? Psujem, pršte zvona. Psovke su između živih i mrtvih jedina prava spona. Ja psujem i hulim, Kao staru jabuku, Kao oronuo gomolj Suštinu gulim. – kaže B. Alikadić u pjesmi *Čovjek – psovač*.

Očajanje je (da se poslužimo Kjerkegorom) bolest na smrt. B. Alikadić u najistinskijem smislu »bolna je tom bolom«. Očajanje kod nje nije zbog ovog ili onog, ove ili one stvari, već zbog Svega i Ništa, Bića i Ne-bića, tih spojeva, ustvari, koji kod nje imaju izraženiji onaj »minusni« pol. A »plus« je u tome što je očajanje u suštini stvaralačko, u onom smislu da se jedno biće iskaže i oblikuje u najpunijem integritetu. Uspjelo umjetničko djelo *Raspeće Bisere Alikadić*, zalag je toga integriteta.